

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ŞİİRİN YERİ¹

THE PLACE OF POETRY IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Arş. Gör. Dr. Abdulmuttalip İŞİDAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, muttalipisidan@gmail.com, Ankara/TÜRKİYE,
<https://orcid.org/0000-0002-8391-0629>

ÖZET

Yabancı dil öğretiminde yeni yöntemler arayışı tarih boyunca devam etmiştir. Bu çerçevede yabancı dil öğretimini daha etkin hale getirmek amacıyla tarih boyunca yeni yöntem ve teknik geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Bu çerçevede edebi türler yoluyla da yabancı dil öğretimi yapılmaktadır. Şiir, hikâye, roman ve drama gibi edebi türler dil öğretimi için zengin bir dil kaynağına sahip olmasından dolayı dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir.

Yabancı dil öğretiminde ilgili dilin kültürünü yansıtan edebi türlerin kullanılması dili canlı ve etkin hale getirmektedir. Çünkü edebi türler aracılığıyla yapılan dil öğretimi, yabancı dil öğretiminde kazandırılması hedeflenen dört temel beceri olan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmamızda yabancı dil o öğretiminde edebi türlerden biri olan şiirin yeri ele alınacak ve öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine nasıl katkı sağlayacağına yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Öğretimi, Şiir, Edebiyat

ABSTRACT

The search for new methods in foreign language teaching has continued throughout history. In this context, new methods and techniques have been developed and used throughout history in order to make foreign language teaching more effective. In this context, foreign language education is also provided through literary genres. Literary genres such as poetry, story, novel and drama have an important place in language teaching as they have a rich language resource for language teaching.

The use of literary genres that reflect the culture of the relevant language in foreign language teaching makes the language alive and effective. Because language teaching through literary genres will contribute to the development of listening, reading, speaking and writing skills, which are the four basic skills aimed at teaching foreign languages.

In this study, the place of poetry in foreign language teaching, and how it will contribute to students' language skills development will be discussed.

Keywords: Teaching Foreign Language, Poetry, Literature

¹ Bu çalışma 5. İKSAD Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Farklı toplumların bireyleri arasında önemli bir yere sahip yabancı dilin öğretimi tarih boyunca tartışma konusu olmuştur. Onuncu yüzyılda doğuda Arapça batıda ise Latince öğretimi ile başlayan yabancı dil öğretimi on altıncı yüzyıla kadar bu iki dilin öğretilmesiyle devam etmiştir. Ancak on altıncı yüzyıldan itibaren Avrupa'daki ticari ve ekonomik gelişmeler insanları Fransızca, İngilizce gibi dilleri öğrenmeye sevk etmiştir. On altıncı yüzyıldan itibaren öğretilmeye başlanan bu diller on dokuzuncu yüzyıla kadar herhangi bir yöntem uygulamaksızın geleneksel yöntemlerle öğretilmeye çalışılıyordu.

Bununla birlikte on dokuzuncu yüzyıldan itibaren artan ticari ilişkiler toplumlararası etkileşimi artırması nedeniyle yabancı dil öğretimi önem kazanmıştır. Bu durum toplumları yabancı dil öğretiminde yeni yöntemler arayışına sokmuştur. Böylece yirminci yüzyılın başlarında başlayan yabancı dil öğretiminde yeni yöntemler arayışı yirminci yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. Bu süreçte yabancı dil öğretimi en iyi şekilde öğretmek amacıyla birçok yöntem geliştirilmiştir. Ancak geliştirilen her yeni yöntem diğer yöntemi yok saymaya çalışarak kendi kural ve kaidelerini uygulamaya çalışmıştır. Sürekli yeni yöntemler arayışına girildiği bu dönemde her alana ışık saçan bir muma benzetebileceğimiz edebiyatın yabancı dil öğretimine de katkı sağlayacağını farkına varılmıştır. Bu durum Birinci Dünya Savaşı öncesi yabancı dil öğretiminde geleneksel yöntemlerle kullanılan yine edebiyatın yine geleneksel yöntemlerle mi kullanılacağı sorusunu akla getirdi.

Ancak Duff and Malley (1990:4) edebiyatın yeniden yabancı dil öğretiminde yer almasını edebiyatın farklı bir elbise giyerek geri dönmesi şeklinde ifade etmektedir. Bu da kaynak açısından oldukça zengin olan edebiyatın yeni yöntemlerle yabancı dil öğretiminde kullanılacağını göstermektedir. Campell (2007:6) öğrenilen dilin kültürünün bir yansıması olan edebiyatın yabancı dil öğretiminde kullanılmasının avantajlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Öğrenciler anlama becerilerini destekleyen çeşitli okuma stratejileri geliştireceklerdir.
- Öğrenciler edebi terimleri tanımlayacak ve bu terimlerin yazı sanatına nasıl katkıda bulunduğunu inceleyeceklerdir.
- Öğrenciler edebiyatı analiz etme becerisi geliştireceklerdir.
- Edebiyat öğrencilerin okudukları edebi metinle ilgili akranlarıyla sohbet etmelerini sağlayacak tartışma becerilerini geliştirecektir.
- Öğrenciler okudukları edebi metnin, metinden kendine, metinden metine ve metinden dünyaya olan bağlantıları keşfedeceklerdir.
- Öğrenciler, edebiyatın kültürlerin hikayesini anlatmada oynadığı rolü kavrayacaklardır.
- Öğrenciler yaptıkları yazı türlerine örnek olarak edebiyatı okuyacaklardır.

Hedef dilin kültürünün bir yansıması olan edebiyat, yabancı dil öğretiminde büyük önem arz eden dört dil becerisinin (okuma, yazma, dinleme, konuşma) gelişimine büyük katkı sağlamasının yanı sıra hedef dilin kültürünün öğrenilmesine de imkân verir. Şahin (2013:90) ise hedef dilin konuşulduğu ülke hakkında bilgi veren edebiyatın yabancı dil öğretiminde kullanılmasının gerekliliğini şu şekilde maddelendirmektedir:

- Edebiyat ilginç öğrenme ortamları için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Kısa bir hikâye, roman veya şiir her yerde okunabilir. Buna karşın dilbilgisi kitaplarından öğrendiğimiz diyalogları gerçek hayatta kullanmak çok da kolay değildir.
- Edebi metinlerle çalışmak otantik iletişim olanakları sağlamaktadır. Bir diğer deyişle, size gerçek dünyayla örtüşen gerçekçi iletişim ortamları hazırlar.
- Edebi metinler kültür ortamlarını yakından tanıttığından dil öğrenenlerin sosyal becerileri geliştirmelerine ve eğitim öğretimlerine doğrudan katkıda bulunur.

Yabancı dil öğretimi için zengin bir kaynağa sahip olan edebiyatın roman, hikâye, drama, şiir ve tiyatro gibi türleri bulunmaktadır. Bu çalışmada ise edebi türlerden şiirin yabancı dil öğretimindeki yeri ele alınacaktır.

2. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ŞİİRİN YERİ

Dil sayesinde insanların duygu ve düşüncelerini aktaran edebiyatın en eski türlerinden birisi olan şiire ilişkin dönemden döneme kişiden kişiye farklı tanımlar yapılmıştır. Cemal Süreya tarafından “Şiir hayatın köpüğüdür. Çağın, hayatın, bütün bilgilerin...” olarak tanımlanan şiir Cahit Sıtkı Tarancı tarafından “Şiir, sözcüklerle güzel biçimler kurmak sanatıdır” şeklinde tanımlanmaktadır. Şiir Türk Dil Kurumu tarafından ise “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk.” olarak tanımlanmaktadır.

Elster, (2000:71-72)) göre öğrencilerin semantik kaynaklarını genişletirken ses, kelime ilişkilendirmesi ve imajı keşfetmeyi teşvik eden zengin bir dil kaynağı olan şiir yabancı dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Collie & Slater (1987:200) ise şiirin hem öğretmenler hem de öğrenciler için zengin ve çeşitli bir repertuara sahip olan bir eğlence kaynağı olduğunu ve en büyük avantajının ise birçok şiirin bir ders süresi için uygun uzunlukta olduğunu ifade etmektedir. Buna istinaden şiirlerin uzunluğunun dersler için uygun olması şiirlerin derslerde etkin şekilde kullanılması için avantaj sağlayacak ve dersleri sıkıcı olmaktan çıkaracaktır.

Ramsaran (1983:36) şiirin önemi ve dil sınıfındaki kullanılabilirliği, şiirin, kelimeler sıralamak için alışılmadık bazı yollara sahip olması ya da sözlere belirli yaratıcı anlamlar atfetmesi ya da sesleri sıra dışı bir şekilde birleştirmesi bakımından normal dilin dışına çıkmasında yatmaktadır. Şiirin bu özelliği öğrenciler dili normal kullanımın dışında nasıl kullanabileceklerinin farkına varırlar. Böylece hedef dilde iletişim kurarken normal dilin dışındaki kullanımlara aşina olurlar. Yabancı dil öğretiminde önemli bir yere sahip olan şiir dört dil becerisinin (okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri) geliştirilmesine de katkı sağlayabilir.

Okuma Becerisi: Gasparro & Falletta, (1994:2) sesli ve koro şeklinde şiir okuma akıcılığı güçlendireceğini ifade etmektedirler. Öğrencilerin düzeylerine uygun şiirlerin seçilip sınıfta koro şeklinde okuma yapılması öğrencilerin okuma becerilerini geliştirecek ve akıcılığı güçlendirecektir.

Yazma Becerisi: Şiirlerle yabancı dil öğretimi öğrencilerin yazma becerilerinin gelişimine olumlu yönde katkı sağlayabilir. Öğrencilerin şiirlerde kullanılan farklı dil yapılarını görmesi ve sözcüklerin normal dilin dışında nasıl kullanılabileceğini görmesi öğrencileri yazmaya teşvik eder. Bunun yanı sıra şiirin öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenmeleri üzerinde etkisi olacağından öğrencileri duygu ve düşüncelerini ifade etmek için yazmaya teşvik eder.

Konuşma Becerisi: Yabancı dil sınıflarında şiirlerin kullanılması öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirebilir. Bu çerçevede öğrencilerle çeşitli konuşma aktiviteleri yapılabilir. Örneğin öğrencilerden derste işlenen şiiri sessizce dinlemeleri ve daha sonra şiirin kendilerinde bıraktığı etkiye ilişkin ya da şiirde yer alan herhangi bir dizenin veya sözcüğün ne anlama geldiğine ilişkin konuşma aktiviteleri yapılabilir.

Dinleme Becerisi: Öğrenci şiiri dinleyerek vurgu, tonlama, duraklama gibi durumlara aşina olabilir. Bunun yanı sıra şiirleri dinleme doğru telaffuz ve tonlamanın geliştirilmesine de katkı sağlar. Yine dinleme sürecinde şiirlerde yer alan ritimler, kafiyeler ve tekrarlar dil becerilerini geliştirmesinin yanı sıra dersi eğlenceli hale getirerek öğrencileri motive eder.

Yabancı dil öğretiminde dört dil becerisinin öğretilmesinin yanı sıra hedef dilin kültürünün de öğretilmesi oldukça önemlidir. Çünkü dili ve kültürü birbirinden ayırmak imkansızdır. Göçer, (2012:53) ise “dil olmadan kültürün temelsiz bir binaya benzediğini kültürü olmayan bir milletin dilinin de kaynağı kurumaya yüz tutmuş bir nehir gibi olduğunu” belirtmektedir. Bu çerçevede hedef dilde öğretim yapılırken sadece dil becerilerinin öğretilmesi değil bunun yanı sıra hedef dilin kültürünün aktarılmasının da önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Bu bağlamda ana malzemesi dil olan ve kültürün hem unsuru hem de taşıyıcısı olan edebiyatın türlerinden biri şiir kültür aktarımında önemli rol oynamaktadır. Şiirle yabancı dil öğretimi hem dört dil becerisinin geliştirilmesine ve hedef dilin kültürüyle birlikte öğrenilmesine katkı sağlayacaktır.

Buradan yola çıkarak şiirin yabancı dil öğretiminde kullanılmasının avantajlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Dört dil becerisinin gelişimine katkı sağlar.
- Kısa olması nedeniyle dersleri sıkıcı olmaktan çıkarıp zevkli hale getirir.
- Normal metinlerde karşılaşılmayan farklı kullanımların öğrenilmesine imkân sağlar.
- Zengin içeriğe sahip olmasından dolayı herkesin zevkine uygun materyaller barındırır.
- Hedef dilin kültürünün öğretilmesine de imkân sağlar.
- Öğrencilerin hedef dilde etkin şekilde iletişim becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar.
- Öğrencilerin hedef dile özgü ifadeleri öğrenmelerine katkı sağlar.
- Öğrencilerin yorumlama becerilerine geliştirmelerine katkı sağlar.
- Dersleri eğlenceli ve motive edici hale getirir.

Ancak şiirle yapılan yabancı dil öğretiminde uygun materyal seçilmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü öğrencilerin seviyesine uygun materyal seçilmemesi şiirle öğretimde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Smallwood (1998:2) dil öğrenenlere yönelik edebi metinlerde yaşa uygun teması olmasının, basit bir dil kullanılmasının, sınırlı mecaz ve aşina olunmayan tecrübelerin kullanılmasının, konunun açık bir şekilde ifade edilmesinin, sesli okumalar için uygun olmasının, kısa olmasının önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda şiirle yabancı dil öğretiminin etkili bir şekilde yapılabilmesi için materyal seçiminde dikkatli olmak gerektiğini söyleyebiliriz.

Şiirle yapılan dil öğretiminde materyal seçimi kadar ders esnasında yapılan etkinliklerde önemlidir. Şiirle yabancı dil öğretiminde grup çalışması, soru cevap, beyin fırtınası, şiiri canlandırma, boşluk doldurma, şiiri farklı şekilde tamamlama, gibi etkinliklere yer verilerek bu aktiveler metin

işlemeden önce yapılacak etkinlikler, metin işleme esnasında yapılacak etkinlikler ve metin işleme sonrası yapılacak etkinlikler şeklinde planlanarak ders işleme sürecine daha etkin hale getirilebilir.

3. SONUÇ

Öğrencilerin seviyelerine uygun içeriğe sahip olan, hedef dilin kültürünün öğrenilmesine katkı sağlayan ve öğrenciler için motive edici ve eğlenceli olan şiir yabancı dil öğretimine önemli katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede şiirin yabancı dil öğretiminde daha etkili kullanılmasına aşağıdaki öneriler katkı sağlayabilir:

- Şiirlerin öğrenciyi sıkacak kadar uzun olmaması.
- Seçilen şiirlerin öğrencilerin seviyesine uygun olması.
- Şiirlerin öğrencilerin ilgilerini çekecek şekilde seçilmesi.
- Şiirlerin işlenmesi esnasında kültürel öğelere vurgu yapılması.
- Derslerin etkin bir şekilde işlenebilmesi için etkinliklerin şiir işlenmeden önce, şiir işleme esnasında ve şiir işleme sonrasında planlanmalıdır.
- Öğrencilerin dört dil becerisini kullanmaya sevk edilmesi.

KAYNAKÇA

Campbell, K. (2007). *Less is more: Teaching literature with short texts, grades 6-12*. NH: Stenhouse Publishers.

Collie, J., & Slater, S. (1987). *Literature in the language classroom: A resource book of ideas and activities*. UK: Cambridge University Press.

Duff, A., Maley, A. (Eds.) (2007). *Literature (resource book for teachers)*. Oxford: Oxford University.

Elster, C. A. (2000). Entering and opening the world of a poem. *Language Arts*, 78(1), 71-77.

Gasparro, M., & Falletta, B. (1994). Creating drama with poetry: teaching english as a second language through dramatization and improvisation. *ERIC Digest*.

Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.

Ramsaran, S. (1983). Poetry in the language classroom. *ELT journal*, 37(1), 36-43.

Smallwood, B. A. (1998). Using multicultural children's literature in adult esl classes. *ERIC Digest*, 1-7. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427557.pdf> Erişim Tarihi: 20.03.2020

Şahin, Y. (2015). *Farklı boyutlarıyla yabancı dil öğrenimi ve öğretimi*. Konya: Eğitim Yayınevi.